

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Матеріали Всеукраїнських науково-практичних конференцій
“Проблеми інтеграції економіки України в ЄС і вступ до СОТ”*

м. Київ, МАУП, 20 травня 2006 р.,

*“Концептуальні засади формування стратегії
соціально-економічного розвитку України”*

м. Київ, МАУП, 25 жовтня 2006 р.

Київ 2007

ББК 65.9(4УКР)-1я43
С91

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Сучасні проблеми розвитку економіки України: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Пробл. інтеграції економіки України в ЄС і вступ до СОТ”, м. Київ, МАУП, 20 трав. 2006 р., “Концепт. засади формування стратегії соц.-екон. розвитку України”, м. Київ, МАУП, 25 жовт. 2006 р. — К. : МАУП, 2007. — 340 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-757-0

Розглядаються проблеми розвитку України у зв’язку зі вступом до Світової організації торгівлі. Пропонуються шляхи реформування економіки країни в умовах ринку. Висвітлюються проблеми державного регулювання економіки.

Для науковців, освітян, менеджерів різних рівнів управління і для всіх, хто цікавиться проблемами менеджменту й розвитку управлінської думки в Україні.

ББК 65.9(4УКР)-1я43

ISBN 978-966-608-757-0

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2007

Семенюк Т. В.

*Глобалізація та інноваційна діяльність —
основна галузь соціологічного дослідження* 77

Дікарев О. І., Діденко А. О.

*Транскордонний простір у маркетингових стратегіях
виходу українських підприємств на зовнішні ринки* 87

Розділ II. ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

УКРАЇНИ В УМОВАХ РИНКУ 117

Спаський Я. С., Фещенко О. М.

Дослідження розвитку сучасного підприємництва в Україні 118

Телендій А. А.

*Малий бізнес і підприємництво в ринкових
умовах господарювання* 122

Сметанский И. В.

*Системы электронных закупок — шаг
к развитию малого и среднего бизнеса* 129

Балак І. О.

Розвиток підприємництва у Волинській області 136

Берестецька Л. М.

Проблеми фінансування малого бізнесу в Україні 139

Коростелев В. А.

*Повышение индекса развития человека —
ключевое направление экономической
стратегии Украины* 145

Положай В. В.

*Екологічні проблеми соціально-економічного
розвитку України на сучасному етапі* 152

Кобржицький В. В.

*Актуальні проблеми державного корпоративного
управління в Україні* 158

Суріна О. В.

*Проблеми і перспективи розвитку системи
соціального страхування в Україні* 165

Балак І. О.

*Особливості розвитку підприємництва як складової
економічної системи Волинської області* 168

Щепкіна С. П.

*Проблеми забезпечення безпеки грального бізнесу
в Україні* 175

МАЛИЙ БІЗНЕС І ПІДПРИЄМНИЦТВО В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Наприкінці ХХ ст. малий бізнес в Україні став реальністю і перетворився у самостійний сектор економіки, зорієнтованої на ринкові умови розвитку.

За останнє десятиліття функціонування національної економіки малий бізнес відіграв головну роль у становленні відносин підприємницької діяльності, формуванні класу підприємців, здатних за власною ініціативою започаткувати життестійкі структури — малі підприємства, забезпечувати нові робочі місця, задовольняти потреби споживачів у товарах і послугах, формувати конкурентне середовище.

Гнучкість, мобільність, можливість швидкої переорієнтації малого бізнесу мотивують здібних, ініціативних людей розпочинати свою справу, задовольняти власні потреби та потреби своєї родини і разом з тим виконувати важливу соціальну функцію — організовувати додаткові робочі місця і виробляти продукцію, яка б користувалася попитом.

Підприємництво — це самостійна ініціатива, систематична на свій ризик діяльність з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг і торгівлі з метою отримання прибутку [1].

Сучасна наука визначає підприємця як особу, яка займається особливим видом діяльності, в основі якої є такі ознаки:

- свобода вибору видів і методів діяльності. Підприємець має право без обмежень приймати рішення і здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству;
- наявність фактора ризику для початку та розвитку бізнесу. Підприємець несе персональну майнову відповідальність за прийняті рішення та їх наслідки;

- орієнтація на досягнення комерційного успіху. Підприємництво — це діяльність, спрямована на досягнення прибутку.

Основні умови здійснення підприємницької діяльності:

- незалежність підприємця, його повна економічна і господарська свобода у виборі методів, сфери, часу та місця здійснення підприємницької діяльності;
- повна відповідальність підприємця за наслідки своєї діяльності й пов'язаний з нею ризик;
- власна орієнтація підприємця на комерційний успіх та одержання прибутку.

Малий бізнес створює умови для розвитку підприємництва. Притаманні малому бізнесу гнучкість, швидкість реакції на зміни в ринкових умовах, відсутність жорсткої регламентації праці, можливості для ініціативи і розумного ризику приваблюють приватного підприємця, але підприємницька діяльність можлива лише за умов функціонування ринкового механізму управління. Невиважене регулювання підприємництва уповільнює процес інвестування, перешкоджаючи ефективній діяльності приватного сектору. Тому метою державної політики має бути зменшення регулювання.

За ринкових умов підприємство виступає організаційною формою виробника товарів, що насичує ринок товарами відповідно до умов функціонування товарного виробництва та ринкової економіки. Розподіл праці зазвичай роз'єднує виробників і споживачів, а ринок опосередковано об'єднує їх через обмін і ціноутворення.

Економічна сутність малих підприємств полягає насамперед у тому, що їх ринкові партнери формуються відповідно до економічних особливостей функціонування малих господарських форм у ринковому просторі країни, регіону [5, 61].

Характерні ознаки малих підприємств:

- мобільний оперативний менеджмент;
- гнучкість і спроможність оперативно реагувати на зміни, що відбуваються на ринку;
- стійкіші до економічних криз;
- швидко реагують на вимоги ринку;
- можливість накопичити “первісний капітал” швидкими темпами.

Розглянемо докладніше, що собою становить малий бізнес [5]:

- це провідний сектор економіки, бо малі підприємства виконують роль першопрохідників у науково-технічному прогресі, “полігонів”, де відпрацьовуються нові технології та розробки, нова техніка. Це дає змогу не ризикувати всім обсягом виробництва, капіталу, робочої сили, а в малих формах моделювати нові виробничі ідеї і лише після певного досвіду перенести їх у суспільне виробництво в цілому;
- вони є основою дрібнотоварного виробництва, бо малі підприємства позбулися громіздких форм виробничого, фінансового менеджменту та маркетингу, вони швидко реагують на вимоги ринку, гнучкі і спроможні оперативно реагувати на зміни економічних обставин товарного виробництва;
- визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику внутрішнього валового продукту, ступінь демократизації суспільства;
- здійснює структурну перебудову економіки, швидко окупність затрат (малі підприємства спроможні у найкоротші строки накопичити “первісний капітал” і при достатньому обсязі інвестувати його у виробництво), свободу ринкового вибору;
- забезпечує насичення ринку товарами та послугами, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця;
- характеризується високою мобільністю, раціональними формами управління;
- формує соціальний прошарок підприємців-власників — основу середнього класу;
- сприяє послабленню монополізму, а також розвитку конкуренції.

Малий бізнес — невід’ємна складова високорозвиненої ринкової економіки, атрибут сучасної моделі ринкового господарства. Ця форма підприємництва надає економіці гнучкості, мобілізує солідні фінансові та виробничі ресурси, створює сприятливе середовище для конкуренції, є важливим фактором структурної перебудови та раціонального використання ресурсів, вирішення соціальних проблем. Створення нових підприємств, з одного боку, означає підвищення сукупного попиту

Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні

Роки	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Кількість малих підприємств, одиниць	47084	67739	84780	85799	76019	96270	136238	173404	197127	217930	233607	253791	275100
Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення*	9	13	16	17	19	19	27	35	40	44	48	53	57
Середньорічна кількість зайнятих працівників на малих підприємствах, тис. осіб	...	...	...	...	...	...	...	1585,9	1687,9	1730,4	1818,7	1932,1	2029

* Розраховано за результатами всеукраїнського перепису населення 2001 р.

на матеріали, машини, оснащення, робочу силу, а з іншого — зростання ринку нових товарів і послуг, тобто прискорює темпи економічного розвитку суспільства. Розвиток малого бізнесу пов'язаний не тільки з вирішенням економічних, а й соціальних проблем, з використанням робочої сили в умовах хронічного безробіття. Яскравий тому приклад — Франція, де створено майже 2 млн малих підприємств, причому тільки 3 % з них мали не більше 10 працюючих. А от в Італії дві третини економічно активного населення працює у малих і середніх фірмах. У США на підприємствах з кількістю зайнятих від 1 до 20 осіб створено близько 90 % усіх нових робочих місць. У Великій Британії, наприклад, щорічно створюється близько 200 тис. нових компаній [5, 64].

Активізація малого та середнього бізнесу є суттєвим фактором успішного розвитку ринкових відносин і стабілізації економіки. Підтримка цього сектору сприятиме поглибленню ринкових перетворень і вирішенню найскладніших соціальних проблем.

Крім значної економічної та соціальної ефективності, яку дає малий бізнес перехідним економікам, він може також суттєво впливати на політичний розвиток країни. Розширення сектору малого бізнесу сприяє створенню середнього класу, який визнає необхідність демократичних перетворень і є найбільш законослухняним. Малий бізнес — це джерело політичної підтримки ринкових реформ.

Сучасний підприємницький сектор визначає темпи економічного зростання, структуру та якість ВВП. Сектор малого бізнесу в країнах-лідерах світової економіки посідає чільне місце не тільки за трудовими ресурсами (не менше половини зайнятого населення в країні), а й за результатами діяльності (50–70 % внеску у створення валового внутрішнього продукту). Зростання кількості малих підприємств можна пояснити також низькими витратами виробництва. Це зумовлено тим, що, по-перше, економія досягається за рахунок вузької спеціалізації малих підприємств, адже більшість з них не виробляє широкого асортименту продукції. Це дає можливість їм не витрачати багато коштів на постійний капітал. По-друге, вузька спеціалізація дає можливість використовувати більш сучасне обладнання і досягати вищого рівня продуктивності праці [5, 64–65].

Малі підприємства мають безліч переваг, але й там є свої проблеми:

- на сьогодні чимало державних інстанцій мають право перевіряти приватні підприємства з будь-якого приводу і так часто, як їм заманеться, і кожна з цих перевірок має відповідну законодавчо-нормативну базу. Звідси випливає, що підприємець чверть свого робочого часу має витратити на підготовку різних документів, щоб у нього не було проблем з державними органами;
- податкова політика є неефективною, бо не стимулює розвиток продуктивної підприємницької діяльності і негативно позначається на темпах розвитку та структурі малого бізнесу, що часто призводить до його загибелі ще в зародковому стані;
- процедура реєстрації підприємства досить громіздка. Щоб зареєструвати мале підприємство, потрібно витратити багато часу (залежно від обставин і можливостей — від двох тижнів до півтора місяці) на підписання безлічі документів у різних державних органах.

Для стимулювання малого бізнесу та підприємництва в Україні необхідно вжити таких заходів:

- спростити процедуру реєстрації підприємства;
- спростити процедури інспектування підприємств і обмежити кількість державних органів, пов'язаних з цією процедурою;
- реформувати податкову систему.

Всі перелічені заходи часто пропонуються в різних заявах і виступах як політиків, так і державних діячів, але й дотепер ми маємо одні й ті самі проблеми, маємо можливість їх вирішити та все зводиться до принципу: “Хотіли якнайкраще, а вийшло, як завжди”.

Література

1. Закон України “Про підприємницьку діяльність” зі змін. і допов. від 25 червня 2003 р. № 910-4.
2. Закон України “Про підприємництво в Україні”.
3. Закон України “Про державну реєстрацію суб’єктів підприємницької діяльності” зі змін. і допов. від 5 травня 2003 р. № 755-4.
4. Закон України “Про порядок видачі суб’єктам підприємницької діяльності спеціальних дозволів (ліцензій) на проведення окремих видів діяльності” зі змін. і допов. від 20 лютого 2003 р. № 546-4.
5. Воротіна Л. І., Воротін В. Є. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання. — К., 2004. — 308 с.

The small business is the basic sector of economy. It is foundation of small-production of goods. The small business determines the speed of economic development and create the competition on the market.